

DE MEDICI

Matteo Strukul bij Boekerij:

De Medici

Het huis De Medici

Dochter van De Medici

De val van De Medici

De liefdes van Casanova

De zeven dynastieën

MATTEO STRUKUL

De Medici

EEN MEESLEPENDE HISTORISCHE ROMAN
OVER DE MACHTIGSTE FAMILIE VAN HET VIJFTIENDE-EEUWSE ITALIË

Eerste druk 2017
Veertiende druk 2023

ISBN 978-90-599-0102-5
ISBN 978-94-023-0908-9 (e-book)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *I Medici. Una famiglia al potere*
Vertaling: Ada Duker en Henrieke Herber
Omslagontwerp: Wil Immink Design
Omslagbeeld: © Shutterstock
Zetwerk: Mat-Zet bv, Huizen

© 2016 Newton Compton Editori s.r.l., Rome
© 2017 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Published in agreement with the author, c/o Baror International, Inc.,
Armonk, New York, USA

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Silvia

FEBRUARI 1429

1

SANTA MARIA DEL FIORE

Hij keek omhoog. De hemel leek wel lapis lazuli-poeder, zo blauw. Even werd hij overvallen door een duizeling. Om zijn ogen tot rust te brengen, richtte hij zijn blik op zijn omgeving. Hij zag de metselaars die mortel stonden te bereiden door kalk te mengen met het witte zand uit de Arno. Sommige werklui zaten boven op de steigers een snel ontbijt naar binnen te werken. Ze draaiden slopende diensten, vaak brachten ze hele weken op de bouwwerf door en sliepen 's nachts tussen stapels hout, platen marmer, bakstenen en kalkgruis.

En dat op een hoogte van meer dan tachtig el.

Cosimo verdween tussen de houten steigers die leken op de zwarte, scherpe tanden van een mythisch wezen. Uiterst voorzichtig klom hij omhoog, bang om mis te stappen. De aanblik van die stad boven een stad fascineerde hem mateloos.

Voetje voor voetje bereikte hij de basis van de koepel in aanbouw, het deel dat architecten en bouwmeesters de tamboer noemen. Zijn blik dwaalde af van het bouwskelet. Op het plein beneden keken de Florentijnen vol verwondering naar de Santa Maria del Fiore. Wolkaarders, kooplui, slaggers, boeren, hoeren, herbergiers en reizigers, allemaal leken ze in stilte te bidden dat het ontwerp van Filippo Brunelleschi eindelijk verwezenlijkt mocht worden. De koepel waar ze zo lang op hadden gewacht begon nu echt vorm te krijgen en het leek erop dat die gekke, kale goudsmid met zijn rotte tanden en opvliegende karakter zou slagen in zijn onderneming.

Cosimo zag hem rusteloos ronddolen tussen de bergen materiaal en hoog opgestapelde bakstenen: in gedachten, haast afwezig, verdiept in

wie weet wat voor ingewikkelde berekeningen. Zijn ogen waren zo blauw dat ze leken op druppels albast die glansden op de bleke huid van zijn gezicht, dat onder de spatten zat, spatten in allerlei kleuren en van allerlei soorten materiaal.

Een ritmisch gehamer wekte hem opnieuw uit zijn gemijmer. De smeden waren met hun werk begonnen. Duizenden aanwijzingen en bevelen schalden door de lucht. Cosimo haalde diep adem en keek naar beneden, naar de voet van de achthoek. De reusachtige lier die Filippo Brunelleschi had ontworpen, draaide onafgebroken. Twee ingespannen ossen liepen onder het toezien van een jonge knecht eindeloos rond in een cirkel, waarmee ze de tandwielen en het raderwerk van de lier in beweging brachten. Op deze manier konden loodzware blokken steen worden opgehesen tot hoogtes die anders op geen enkele andere manier zouden zijn bereikt.

Brunelleschi had waanzinnige machines uitgevonden. Hij had ze getekend, de beste ambachtslieden erbij gehaald, en door zijn handarbeiders aan één stuk door te laten werken had hij in korte tijd de beschikking gekregen over een heel arsenaal aan spectaculaire instrumenten waarmee platen marmer, delen van het houten raamwerk voor de steigers of tientallen zakken zand en kalk omhoog konden worden getakeld en precies op de juiste plaats afgeleverd.

Cosimo kon wel juichen, zo blij was hij dat het werk zo fantastisch vorderde. Niemand was erin geslaagd een koepel te ontwerpen voor de achthoekige tribune, niemand! Vijfenvijftig el was een immense afstand om te overbruggen en Filippo had een koepel ontworpen met een overspanning die nog groter was, en dat zonder enige vorm van zichtbare steun. Geen externe steunberen en geen verzonken houten draagconstructies, zoals Neri di Fioravanti eerder had voorgesteld. Hij had de Opera del Duomo, de commissie die opdracht had gegeven tot de bouw van de koepel, versteld doen staan.

Brunelleschi was een genie of een gek. Of misschien wel allebei. En de Medici waren met die geniale gek in zee gegaan! Cosimo als eerste. Hij grinnikte binnensmonds om zijn durf en bedacht wat deze mijlpaal zou betekenen, niet alleen voor de stad, maar ook voor hem persoonlijk. Te

oordelen naar wat er daar boven allemaal gebeurde was er veel om enthousiast over te zijn, alleen al als je die continu groeiende bouwplaats zag, een soort dolgedraaide toren van Babel die verspreid over de vlonders en steigers een oneindige massa werklieden telde: voermannen, metselaars, touwslagers, timmerlieden en smeden en daarnaast nog herbergiers die wijn verkochten en zelfs een kok met een oven waar het brood dat de arbeiders in de pauze te eten kregen in werd gebakken. Sommigen van hen klauterden voortdurend de houten steigers op en af, anderen waren aan het werk op de rieten platformen die uitstaken boven alle daken in de wijde omtrek. Het leken wel vogelnesten, alsof de mannen de hulp van ooevaars hadden ingeroepen om deze titanenoperatie tot een goed einde te brengen.

‘Wat vindt u ervan, *messer* Cosimo?’ klonk Filippo’s zachte, maar indringende stem.

Cosimo draaide zich haast geschrokken om en daar stond hij, broodmager en met verwilderde ogen. Hij droeg een rode tunica en verder niets. Er lag een mengeling van trots en vijandigheid in zijn blik, die zich plotseling verzachtte wanneer hij een grote geest ontmoette.

Cosimo wist niet of hij zichzelf tot die groep mocht rekenen, maar hij was wél de oudste zoon van Giovanni de’ Medici, stamvader van de familie die onvoorwaardelijk had bijgedragen aan de financiering en de realisatie van dit werk en de kandidatuur van Brunelleschi van harte had gesteund.

‘Fantastisch, Filippo, fantastisch,’ antwoordde hij snel. En om zijn onthutste gezicht te verklaren voegde hij eraan toe: ‘Ik had niet verwacht zo’n progressie te zien.’

‘Het is nog lang niet af, laat dat duidelijk zijn. Het belangrijkste is dat ik m’n gang kan gaan.’

‘Zo lang de Medici er zijn, de voornaamste geldschietters voor bijzondere projecten als dit, hoef je je nergens zorgen over te maken. Mijn woord heb je, Filippo. We zijn hier samen aan begonnen en we zullen het samen afmaken.’

Brunelleschi knikte. ‘Ik zal proberen om de koepel volgens de klassieke normen te voltooiën, zoals gepland.’

‘Daar twijfel ik niet aan, mijn vriend.’

Terwijl hij met Cosimo stond te praten, schoten de ogen van Filippo alle kanten op: van de metselaars die mortel stonden te bereiden en de ene steen op de andere plaatsten naar de smeden die onophoudelijk stonden te hameren en naar de voermannen die zakken mortel op hun karren laadden, beneden op het plein. In zijn linkerhand hield hij een vel perkament met daarop een van zijn vele voorbereidende tekeningen. In zijn rechterhand een beitel. God mocht weten wat hij daarmee van plan was.

Net zo onverwacht als hij was verschenen nam Brunelleschi afscheid met een hoofdknikje en verdween weer tussen de houten balken en het raamwerk van de binnenkoepel, opgeslokt door die kolossale bouwplaats die bruiste van energie en krioelde van leven. Cosimo restte niets dan de imponerende aanblik van de houten bogen, terwijl om hem heen kreten opklonken omdat de zoveelste lading door de lier werd opgehesen. Opeens hoorde hij achter zich een hartverscheurende kreet.

‘Cosimo!’

Hij draaide zich om, leunend op de steiger, en zag zijn broer Lorenzo zijn kant op komen.

Hij kreeg niet eens de tijd om hem te groeten.

‘Vader, Cosimo! Vader ligt op sterven!’

2

DE DOOD VAN GIOVANNI DE' MEDICI

Zodra hij voet over de drempel zette, kwam Contessina hem met be-
traande ogen tegemoet. Ze droeg een eenvoudig zwart onderkleed en
een ragfijne, bijna onzichtbare sluier.

‘Cosimo...’ fluisterde ze. Meer kon ze niet uitbrengen, alsof ze al
haar krachten nodig had om niet in huilen uit te barsten. Ze wilde sterk
zijn voor haar geliefde echtgenoot. En dat lukte haar. Cosimo omhelsde
haar stevig.

Even later maakte ze zich van hem los. ‘Ga maar naar hem toe,’ zei ze,
‘hij wacht op je.’

Hij draaide zich om naar Lorenzo en voor het eerst die dag keek hij
hem in het gezicht. Vanaf het moment dat ze de steigers waren afge-
daald naar de voet van de kathedraal en in allerijl naar het Palazzo Me-
dici in de Via Larga waren gerend, had zijn broer achter hem gelopen.

Lorenzo stond zijn lippen kapot te bijten. Cosimo realiseerde zich
opeens hoe uitgeput zijn broer was. Zijn gezicht, dat van nature een
schoonheid bezat waar vermoeidheid geen vat op leek te hebben, was
getekend en hij had donkere kringen onder zijn diepgroene ogen. Hij
had rust nodig, bedacht hij. In de afgelopen dagen, sinds zijn vaders
ziekte zich had geopenbaard, had Lorenzo nog meer tijd gestoken in het
toezicht op de bankzaken en onafgebroken gewerkt. Hij was daad-
krachtig en pragmatisch, misschien minder getalenteerd op het gebied
van kunst en literatuur, maar hij was intelligent en altijd bereid de lei-
ding te nemen als de familie in de problemen zat. Cosimo daarentegen
hield zich, samen met enkele vertegenwoordigers van de Opera del
Duomo, bezig met de controle en het toezicht op de voortgang van de

werkzaamheden aan de koepel van de Santa Maria del Fiore. Strategie en beleid waren zijn terrein, en daaronder vielen het mecenaat en de kunst. En al viel de aanbesteding van de bouw van de koepel formeel enkel en alleen onder verantwoordelijkheid van de Opera, iedereen in Florence wist dat Cosimo de, naar later bleek winnende, kandidatuur van Filippo Brunelleschi had gesteund en gestimuleerd. Het was dan ook Cosimo geweest die een gulle greep in de familiekas had gedaan om dat wonder dat zich aan het voltrekken was te financieren.

Cosimo omhelsde zijn broer en ging zijn vaders slaapkamer binnen.

De kamer was gestoffeerd met donker brokaat. De gordijnen waren dichtgetrokken, waardoor de hele ruimte was gehuld in het schemerduister. In gouden kandelaars brandden kaarsen en er hing een verstikkende geur van gesmolten was.

Toen hij zijn vader zag, zijn inmiddels doffe, doodse ogen, begreep Cosimo dat er geen redden meer aan was.

Giovanni de' Medici, de man die de familie naar de hoogste kringen van de stad had geleid, stond op het punt hen te verlaten. Over zijn onverstoorbare, vastberaden gezicht leek opeens een ongrijpbare, grijze sluier van matheid te hangen, een berusting die hem tot een zwakke imitatie maakte van de man die hij was geweest. Die aanblik trof Cosimo meer dan wat ook. Hij vond het onvoorstelbaar dat Giovanni, een paar dagen daarvoor nog actief en kerngezond, was overvallen door zo'n agressieve, hevige ziekte.

Hij zag zijn moeder, die aan het bed van haar echtgenoot zat en zijn hand in de hare hield. Piccarda had nog steeds een mooi gezicht, al was er van haar gebruikelijke sereniteit op dit moment weinig over: tussen haar lange zwarte wimpers welden tranen op en met haar smalle, dichtgeknepen rode lippen leek haar mond het lemmet van een bebloede dolk. Ze mompelde zijn naam en zweeg toen, omdat elk ander woord nutteloos was.

Cosimo richtte zijn blik weer op zijn vader en dacht opnieuw aan die plotseling en zonder aanwijsbare oorzaak opgekomen ziekte. Toen Giovanni eindelijk zijn ogen op hem liet rusten, alsof hij pas op dat moment doorhad dat zijn zoon de kamer was binnengekomen, leefde

hij opeens op. Al was hij fysiek ondermijnd, hij was niet van plan zich gewonnen te geven, en het karakter dat hem altijd had onderscheiden, gaf hem de kracht nog een laatste keer te reageren. Hij slaagde erin zichzelf met zijn ellebogen een beetje omhoog te duwen tot hij midden op het bed zat, worstelend met de veren kussens die de zorgzame Piccarda voor hem had neergelegd om hem zo goed mogelijk te ondersteunen. Hij duwde ze met een geïrriteerd gebaar aan de kant en gebaarde Cosimo dat hij dichter naar het hoofdeinde van het bed moest komen.

Ook al had hij zich voorgenomen sterk te zijn wanneer het moment zou aanbreken, het lukte Cosimo niet zijn tranen te bedwingen. Hij schaamde zich voor zijn zwakheid en veegde ze weg met de rug van zijn hand.

Giovanni wilde hem nog één ding zeggen voor hij zou sterven. Hij boog zich moeizaam naar Cosimo toe, die hem voorzichtig ondersteunde bij de schouders.

Hij boorde zijn donkere ogen in die van zijn zoon. Ze schitterden als onyx knopen door de weerspiegeling van het flakkerende kaarslicht in de schemerige kamer.

De stem van de patriarch borrelde rauw en donker op, als water uit een put.

‘Zoon van me,’ murmelde hij, ‘beloof me dat je je in de politieke strijd gematigd zult opstellen. Dat je sober zult leven. Als een eenvoudige Florentijn. Maar dat je niet nalaat stevig op te treden als dat nodig mocht zijn.’

Zijn woorden kwamen hortend maar toch duidelijk gearticuleerd naar buiten, uitgesproken met het laatste restje leven dat Giovanni had weten op te diepen in zijn stervensuur.

‘Belooft het me,’ drong Giovanni aan, met een laatste krachtsinspanning. Onder zijn priemende ogen moest zijn zoon de blik haast afwenden.

‘Dat belooft ik,’ antwoordde Cosimo geëmotioneerd, maar zonder aarzelen.

‘Nu kan ik rustig sterven.’

Nadat hij dat had gezegd, sloot Giovanni zijn ogen. Zij gezicht ont-

spande zich, eindelijk, want hij had lang geduëlleerd met de dood om zijn geliefde zoon deze boodschap nog mee te geven.

In die woorden lag zijn hele wezen besloten: zijn toewijding aan zijn stad en haar inwoners, zijn matigheid en discretie die hem er altijd van hadden weerhouden te pronken met zijn rijkdom en overvloed aan bezit, en, uiteraard, ook zijn meedogenloze eigenzinnigheid.

Zijn hand werd koud en Piccarda barstte in huilen uit.

Giovanni de' Medici was dood.

Cosimo omhelsde zijn moeder. Hij voelde hoe zwak en weerloos ze was. Haar gezicht was nat van tranen. Hij fluisterde haar toe dat ze sterk moest zijn, liet haar toen los en boog zich over zijn vader om zijn oogleden te sluiten, waarmee hij voorgoed de blik doofde die het leven in vuur en vlam had gezet.

Lorenzo stuurde een bediende erop uit om een priester te halen voor de bediening.

Toen Cosimo daarna de kamer uit liep, kwam Lorenzo achter hem aan. Hij wilde wat zeggen, maar aarzelde omdat hij bang was Cosimo te storen, tot die hem een aanmoedigend knikje gaf.

'Zeg het maar,' zei hij, 'wat is er zo dringend?'

'Het gaat over vader,' begon Lorenzo. Cosimo trok een wenkbrauw op.

'Ik vermoed dat iemand hem heeft vergiftigd.'

Die onverwachte onthulling trof Cosimo als een mokerslag.

'Wat? Hoe kom je daar nu bij!' Hij greep Lorenzo bij de kraag.

Zijn broer had die reactie voorzien en pakte zijn polsen vast.

'Niet hier,' zei hij.

Cosimo begreep het. Hij gedroeg zich als een volslagen idioot. Hij liet zijn armen weer langs zijn lichaam vallen.

'We gaan naar buiten,' was het enige wat hij zei.

3

IN CAUDA VENENUM

In de tuin was het nog koud. Het was 20 februari en al stond de lente voor de deur, toch leek de hemel zijn donkergrijze dek maar niet te willen afwerpen en rond het Palazzo Medici waaide een kille wind.

Het water uit de fontein in het midden van de *hortus conclusus* was ijskoud en klaterde in zilveren stralen omlaag. In het bekken dreven ijsschotsen.

‘Realiseer je je wel wat je zegt?’

Cosimo was ontdaan. Hij was al geschokt omdat hij van het ene op het andere moment zijn vader had verloren, en nu opperde zijn broer Lorenzo ook nog eens dat er misschien sprake was van zoiets verachtelijks als een samenzwering. Maar wat had hij dan gedacht? Zijn vader was een gezaghebbend man en had in de loop der jaren veel vijanden gemaakt, en Florence was dan misschien een stad die pracht en praal ademde, het was ook een slangenuil vol verraders waar de machtigste families met lede ogen hadden toegekeken hoe één man erin was geslaagd om, in twintig jaar tijd, een financieel imperium op te bouwen met niet alleen banken in Florence, maar ook in Rome en Venetië. Daarbij had zijn vader altijd geweigerd zijn eenvoudige komaf te verloochenen en in plaats van zijn huis te bouwen naast die van adellijke families had hij ervoor gekozen om tussen het gewone volk te blijven wonen en zich verre te houden van politiek.

De keren dat hij voet had gezet in het Palazzo della Signoria waren op een hand te tellen.

Cosimo schudde zijn hoofd. Hij kon Lorenzo’s redenering zeker volgen, maar mocht zijn vermoeden kloppen, wie kon zo’n misdaad dan

hebben gepleegd? En, vooral, hoe was het gif in zijn vaders eten terechtgekomen? Cosimo keek zijn broer vragend aan.

‘Ik heb me afgevraagd of het goed was om het je te zeggen, want het is natuurlijk nog maar een vermoeden,’ ging Lorenzo verder. ‘Maar de dood van vader was zo onverwachts, dat ik behoorlijk wat twijfels heb.’

‘Maar hoe kan het dan gebeurd zijn?’ vroeg Cosimo geërgerd. ‘Als het waar is wat je zegt, is dat vergif door iemand naar binnen gesmokkeld! Als vader de laatste tijd al de deur uit ging, was het zeker niet om ergens anders te eten of te drinken.’

‘Dat weet ik. Het is ook nog maar een vermoeden, zoals ik al zei. Aan de andere kant had vader behoorlijk wat vijanden. En juist toen ik dacht dat het allemaal maar hersenspinsels waren, vond ik dit.’

In Lorenzo’s hand lag een tros glanzende zwarte bessen, verleidelijk en onweerstaanbaar.

Cosimo begreep het niet, keek zijn broer vragend aan.

‘Belladonna,’ zei Lorenzo. ‘Een plant met donkere bloemen en giftige vruchten die je in de velden, vaak dicht bij oude ruïnes, kunt vinden. Maar dit trosje vond ik bij ons thuis.’

Cosimo was verbijsterd. ‘Weet je wel wat je zegt? Dat betekent dat iemand in dit huis samenzweert tegen onze familie.’

‘Des te meer reden om het voorlopig voor onszelf te houden. Mondje dicht, dus.’

‘Ja,’ stemde Cosimo in, ‘je hebt gelijk, maar toch moeten we deze zaak tot op de bodem uitzoeken, en als het klopt, dan wordt vaders dood extra dramatisch. Ik hoop maar dat het bij speculaties blijft, want zo niet, Lorenzo, dan vermoord ik de schuldige eigenhandig.’

Cosimo zuchtte. Hij hoorde zelf wel hoe hol zijn dwaze dreigementen klonken; ze bezorgden hem een gevoel van machteloosheid en frustratie dat hij nauwelijks kon bedwingen.

‘Het is vast niet zo moeilijk om een dergelijk gif te bemachtigen. In Florence bedoel ik...’ zei hij ongerust. Het was behoorlijk beangstigend te constateren hoe gemakkelijk het was om in deze stad een aanslag te plegen op iemands leven. En met de grote erfenis die hem ten deel zou vallen, moest hij vanaf nu twee keer zo goed opletten.

‘Elke goede kruidenmenger kan aan dit soort middeltjes komen en er thee of een geneesmiddel van brouwen.’

Cosimo liet zijn blik door de tuin dwalen. Die was leeg en grijs, precies zoals de winterochtend. De klimplanten vormden donkere, warrige spinnenwebben op de muren.

‘Goed,’ zei hij toen, ‘we doen het zo. Jij gaat het spoor van de vergiftiging volgen. Binnenshuis zeggen we niets. Onderzoek je vermoedens, werk ze uit. Als er inderdaad een man rondloopt die onze vader heeft vermoord, dan wil ik die in de ogen kijken.’

‘Dat doe ik, ik zal niet rusten voor het gezicht van die slang een naam heeft gekregen.’

‘Mooi. Maar laten we nu weer naar binnen gaan.’

Lorenzo knikte.

En met die woorden gingen ze, vol duistere voorvoelens, terug naar binnen. Ze waren er niet gerust op.

4

DE LAATSTE WIL

In de dagen na Giovanni's overlijden werd een dodenwake gehouden.

Alle vertegenwoordigers van de voornaamste families in Florence waren gekomen om Giovanni de laatste eer te bewijzen. Zelfs degenen die hem bij leven hadden beschouwd als hun grootste vijand. Onder hen waren natuurlijk de Albizzi, die van oudsher de baas hadden gespeeld in Florence. Dus ook Rinaldo, met zijn minachtende en arrogante blik, had niet om het bezoek heen gekund. Twee dagen lang was het Palazzo Medici één groot komen en gaan van notabelen geweest.

Nu het allemaal voorbij was en er een prachtige, maar sobere begrafenis had plaatsgevonden, zaten Cosimo, Lorenzo en hun echtgenotes in een van de grote salons van het palazzo bij elkaar om te luisteren naar Giovanni's wilsbeschikking.

Ilarione de' Bardi, de vertrouwenspersoon van de familie en Giovanni's steun en toeverlaat, had het zegel verbroken en maakte zich gereed om de laatste wil van Giovanni voor te lezen. Op Lorenzo's gezicht lag een wrevelige uitdrukking. Hij leek verzonken in sombere gedachten. Hij zat vast op zijn onderzoek te broeden, bedacht Cosimo. Ze zouden het er binnenkort over hebben en de vorderingen bespreken. Ondertussen was Ilarione begonnen met voorlezen.

'Mijn zonen en enige erfgenamen, ik heb het niet nodig gevonden een testament te schrijven, omdat ik jullie inmiddels vele jaren geleden heb benoemd tot directie van de Bank, waarmee ik jullie aan mijn zijde heb geplaatst in alles wat te maken had met beheer en algemene werkzaamheden. Ik ben ervan overtuigd dat mijn leven zo lang heeft geduurd als God in Zijn goedheid op de dag van mijn geboorte met mij

voorhad, en ik denk dat ik me niet vergis als ik zeg dat ik als een tevreden man sterf, omdat ik weet dat ik jullie achterlaat in welstand, in goede gezondheid en in staat om in Florence te leven met de eer en waardigheid die bij jullie past, gesterkt door de vriendschap van velen. Ik voel dat ik kan zeggen dat de dood mij niet zwaar valt, omdat ik zeker weet dat ik nooit iemand nadelig heb bejegend en voor zover mogelijk het goede heb gedaan voor degenen die dat nodig hadden. Om die reden spoor ik jullie aan hetzelfde te doen. Als jullie een veilig en gerespecteerd leven willen leiden, raad ik jullie aan de wetten na te leven en anderen niets af te nemen wat hun toebehoort, want alleen zo zullen jullie afgunst en gevaar op afstand kunnen houden. Onthoud dat jullie vrijheid eindigt waar die van anderen begint. Haat wordt niet opgeroepen door wat je mensen geeft, maar door wat je hun afneemt. Doe jullie werk daarom met zorg, want op die manier zullen jullie rijker worden dan degenen die zich, hebzuchtig en begerig, meester maken van het bezit van anderen en die uiteindelijk alles verliezen en vervallen tot een leven vol treurnis en zorgen. Omdat ik deze paar regels heb nagestreefd, ben ik er – ondanks de vijanden, nederlagen en teleurstellingen die bij tijd en wijle ieders leven teisteren – in geslaagd mijn reputatie in deze stad te handhaven en waar mogelijk zelfs te laten groeien. Als jullie deze eenvoudige adviezen van mij opvolgen, twijfel ik er niet aan dat ook jullie je reputatie zullen behouden en kunnen laten groeien. Als jullie menen dat je je anders moet gedragen, durf ik even stellig te voorspellen dat jullie zullen sterven als mannen die zichzelf hebben geruïneerd en hun familie in de grootst mogelijke ellende hebben gestort. Mijn zonen, ik zegen jullie.’

Ilarione was klaar met voorlezen. Piccarda was al in tranen. Ze huilde in stilte, over haar wangen liepen vochtige sporen. Ze bracht een zakdoekje van het fijnste linnen naar haar ogen en depte ze droog. Ze sprak niet, ze wilde dat de wens en de woorden van Giovanni nog even in de lucht bleven hangen, opdat haar zonen zich de visie die hun leidraad moest worden, goed zouden inprenten.

Daarna stelde Ilarione een voor de hand liggende maar ook zinnige vraag.

‘Nu ik heb voorgelezen wat me was verzocht, is mijn vraag: wat doen we met de Bank?’

Het was Cosimo die het woord nam.

‘We roepen de beheerders van al onze banken in Italië naar Florence, om verslag te doen over de situatie bij elk filiaal. En ik wil jou vragen, Ilarione, om die taak op je te nemen en hen bijeen te roepen.’

De vertrouwensman van de Medici knikte ernstig.

Even later nam hij afscheid.

Piccarda keek Cosimo strak aan, zoals altijd wanneer ze iets belangrijks te vertellen had. Ze had hem opgewacht in de huisbibliotheek.

Ze zat in een elegante, met fluweel beklede fauteuil. De roodgloeiende houtskool knetterde in de haard en af en toe vloog er een vonkje als een rebels vuurvliegje omhoog naar het cassetteplafond.

Piccarda droeg haar lange kastanjebruine haar opgestoken in een geborduurd en met parels omrand mutsje, met daaroverheen een kap die was versierd met glinsterend gouddraad en edelstenen. De intense kleur indigo van haar met bont gevoerde bovenkleed versterkte het contrast met de zachte tint van haar bruine ogen. Een prachtige zilveren ceintuur hield het kleed boven haar taille bijeen. De talrijke plooiën verrieden discreet maar overduidelijk hoeveel kostbare stof gebruikt was om het kledingstuk te maken. De lange, wijd uitlopende mouwen eindigden bij de pols in zilverkleurig borduursel en waren op zo’n manier opengewerkt dat de fluweelbrokaten mouwen van haar grijze onderkleed zichtbaar waren. Ze zag er schitterend uit, ondanks de zware dagen die ze achter de rug had.

Ze wilde met haar zoon praten om hem duidelijk te maken wat hij moest doen. Cosimo was zeker niet dom, maar hij koesterde een liefde voor architectuur en schilderkunst die naar haar mening niet altijd even goed samenging met de erfenis waarmee hij nu was belast. En Piccarda kon geen fouten of misverstanden toestaan. Ze moest er zeker van zijn dat Cosimo had begrepen wat hem te wachten stond.

‘Lieve zoon,’ zei ze, ‘je vader had niet duidelijker en liefdevoller kunnen zijn in zijn woorden. Toch weet ik zeker dat hij je bij zijn overlijden

ook op andere dingen heeft gewezen. Florence is net een wilde hengst: prachtig om te zien, maar hij moet wel getemd worden. Elke dag. In haar straten zul je mensen vinden die bereid zijn je te helpen en je werk te steunen, maar ook lomperiken en nietsnutten die er niet voor terugdeinzen je keel door te snijden, en vijanden die geraffineerd zullen proberen te profiteren van je goedhartigheid en eerlijkheid.’

‘Maar moeder, ik ben niet naïef,’ protesteerde Cosimo en hij bedacht hoezeer hij al werd geconfronteerd met die waarheid.

‘Ik ben nog niet klaar. Ik weet heel goed dat je dat niet bent en dat je veel hebt bijgedragen aan de welstand van deze familie, maar het wordt ingewikkelder, lieve zoon. Ik ben ervan overtuigd dat je je weg zult weten te vinden, ook als je daarin, met respect voor de wil van je vader, je eigen overtuigingen volgt. Ik raad je aan voort te gaan op de uitgestippelde weg en je gedrag te modelleren naar dat van de stoïcijnen, wat betekent dat je je inzet voor het algemeen welzijn, dat je een sober leven leidt, dat je afziet van persoonlijk gewin en uiterlijk vertoon. Ik wil je ook nog zeggen dat ik van nu af aan altijd aan je zij zal staan, en dat ik ervoor zal zorgen dat de hele familie je volgt, wat je beslissingen ook zullen zijn. Maar onthoud goed: ook als de financiële situatie rooskleurig is en je aanzienlijk prestige geniet, zijn er talrijke geslepen tegenstanders. Ik doel in het bijzonder op Rinaldo degli Albizzi. Pas op voor hem en zijn politieke spelletjes. Het is een meedogenloos man. Weet dat hij tot alles in staat is. Zijn ambitie kent geen grenzen en ik ben ervan overtuigd dat hij alles zal doen om je te beschadigen.’

‘Ik zal op mijn hoede zijn, moeder, en me laten gelden.’

‘Natuurlijk kun je ook op je broer rekenen. Ik heb altijd gevonden dat jullie karakter en temperament elkaar perfect aanvullen. Hij is impulsief en onstuimig, jij bent bedachtzaam en analytisch. Waar hij handelt, denk jij na, waardoor je een brede visie op de wereld ontwikkelt en dat is mooi en nuttig in het leven. Wees elkaar altijd tot steun en respecteer elkaars tempo en manier van doen. Om terug te komen op wat je te wachten staat: probeer je te concentreren op je zaken en denk eraan dat het heel belangrijk is de zetten van je tegenstander te voorzien. Giovanni heeft zich altijd afzijdig gehouden van het politieke leven in de stad,

maar daar ben ik het nooit erg mee eens geweest. Ik denk juist dat het belangrijk is een middenpositie in te nemen, waarin je dicht bij het volk staat, met wie we ons van oudsher verbonden voelen, maar je ook bezighoudt met politieke taken en een publieke rol vervult, waardoor je én de zorgen van het volk op waarde kunt schatten én een antwoord hebt op de problemen van de adel, zodat je ook de goedkeuring van de machtigste families behoudt. Op deze manier weet je je verzekerd van de steun van twee kanten.'

Cosimo begreep heel goed hoe juist en wijs de adviezen van Piccarda waren. Hij knikte. Maar zijn moeder was nog niet uitgesproken.

'Ik hoef je niet te vertellen dat het ernaar uitziet dat Giovanni di Contugi in Volterra Giusto Landini heeft opgestookt. En de reden daarvan is de kadasterwet, die door je vader van harte werd ondersteund. Ik zeg dit omdat we het ons niet kunnen veroorloven hierin geen standpunt in te nemen, we moeten een keuze maken. Ik neem je je belangstelling voor de werkzaamheden aan de koepel van de Dom niet kwalijk, maar het kan ons duur komen te staan als we van het politieke toneel blijven. Denk daaraan. Ik vraag je niet om je meer dan strikt noodzakelijk te profileren, Rinaldo degli Albizzi zou je onverwachte interesse voor de publieke zaak verkeerd kunnen opvatten, maar we kunnen het initiatief ook niet geheel aan hem en zijn familie overlaten. Florence stevent af op een oorlog met Volterra en onze positie moet duidelijk zijn.'

'Maar we mogen ook de burgers en het volk niet verraden,' merkte Cosimo op. 'Giovanni steunde de kadasterwet om het volk van Florence te laten zien dat de adel de zwaarste belasting krijgt opgelegd.'

'Maar Rinaldo degli Albizzi heeft het hem nooit vergeven. Wat ik je probeer te zeggen is dat we op dit moment niet tegen hem in moeten gaan.'

'Dat weet ik. Ook niet nu Rinaldo met zijn leger tegen Giusto Landini is opgerukt, samen met Palla Strozzi.'

'Precies. Je vader zou aan de kant van de adel zijn gaan staan, maar zonder een al te uitgesproken positie in te nemen. Daar zou hij goed aan hebben gedaan. Wat nu telt is duidelijk maken aan welke kant we staan. Ik bedoel dat je je niet meer kunt permitteren om geen heldere